

Critical Studies in Texts & Programs of Human Sciences,
Institute for Humanities and Cultural Studies (IHCS)
Monthly Journal, Vol. 21, No. 1, Spring 2021, 87-116

An Evaluation of *Language Learning, Sentence Construction and Writing* Developed for Third Graders with Hearing Impairment

Ahmad Ramezani*

Abdossaeid Mohammadshafiei**, Zeinab Yazdani***

Abstract

The current study deals with the face and content analysis of the *Language Learning, Sentence Construction and Writing* Textbook, developed for the third grade. It is a descriptive-analytic research study, using both qualitative (including focus group and content analysis) and quantitative methods. For the qualitative process, a targeted sampling technique was applied, and the data were gathered through semi-constructed interviews. Some strengths of the textbook were the good title, no racial/ethnic and gender biases, and attention to students' favorite activities. However, the lack of appropriate content list, too heavy content, disregarding language competence or the ability of students with hearing impairment were among the weaknesses. Using the census method for the quantitative assessment, the statistical population consisted of teachers of third-grade hearing-impaired from Isfahan province (n=35). The quantitative findings revealed that the correlation between the scores of the two characteristics mentioned was 0.85 ($p < 0.01$). The t-test value obtained for the two correlated sets of scores was not significant at the 0.05 level ($t = 0.103$, $df = 33$). To put it differently, there is no difference in the average teachers' evaluation scores for content and face analysis of the *Language Learning, Sentence Construction and Writing* textbook.

* Assistant Professor of General Linguistics, Organization for Educational Research and Planning/ Research Institute for Education, Tehran, Iran (Corresponding Author), arambooka@gmail.com

** Assistant Professor of Educational Sciences, Farhamgian University, Tehran, Iran, shafiei@cfu.ac.ir

*** M.A in Educational Sciences, Farhamgian University, Tehran, Iran, azamyazdani09@gmail.com

Date received: 2020-12-09, Date of acceptance: 2021-03-13

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

۸۸ پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، سال بیست‌ویکم، شماره اول، فروردین ۱۴۰۰

Keywords: Evaluation, Language Learning, Sentence Construction, Writing, Hearing Impairment

پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
ماه‌نامه علمی (مقاله علمی - پژوهشی)، سال بیست‌ویکم، شماره اول، فروردین ۱۴۰۰، ۸۹-۱۱۶

ارزشیابی کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایه سوم ابتدایی گروه آسیب‌دیده شنوایی

احمد رمضان^{*}

عبدالسعيد محمدشفيعی^{**}، زينب يزدانی^{***}

چکیده

در این مقاله نقاط قوت و ضعف ظاهری و محتوایی کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایه سوم ابتدایی تحلیل می‌شود. پژوهش حاضر توصیفی - تحلیلی است و از دو رویکرد کیفی (گروه کانونی و تحلیل محتوا) و کمی استفاده شده است. نمونه‌گیری در بخش کیفی به صورت هدفمند و جمع‌آوری داده‌ها به صورت مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بوده است. برخی از نقاط قوت محتوایی کتاب عبارتند از: عنوان مناسب کتاب، عدم سوگیری قومی و جنسیتی، توجه به فعالیت‌های مورد علاقه دانش‌آموزان. برخی از نقاط ضعف محتوایی عبارتند از: نامناسب بودن فهرست مطالب، سنگین بودن حجم مطالب، عدم توجه به توانایی زبانی دانش‌آموزان آسیب‌دیده شنوایی. در بخش کمی، نمونه آماری شامل معلمان پایه سوم کودکان آسیب‌دیده شنوایی استان اصفهان (۳۵ نفر) بوده که از شیوه سرشماری استفاده شده است. نتایج پژوهش در بخش کمی نشان می‌دهد همبستگی میان نمره‌های دو ویژگی یاد شده برابر با ۰/۸۵ بوده که با احتمال خطای کمتر از ۰/۰۱ معنی‌دار است. مقدار t به دست آمده برای دو گروه همبسته از نمره‌ها برابر با ۰/۱۰۳ با درجه آزادی ۳۳ در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار نیست و به عبارت دیگر میانگین نمره ارزیابی

* استادیار زبان‌شناسی همگانی، عضو هیئت علمی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش / سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)، arambooka@gmail.com

** استادیار گروه علوم تربیتی، عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. shafiei@cfu.ac.ir

*** کارشناس ارشد علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران، azamyazdani09@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۱۹، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۳

Copyright © 2018, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material for any purpose

معلمان از ویژگی‌های ظاهری و محتوایی کتاب زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش با یکدیگر تفاوتی ندارد.

کلیدواژه‌ها: ارزشیابی، زبان‌آموزی، جمله‌سازی، نگارش، آسیب‌دیده‌شنوایی

۱. مقدمه

کودکان دارای آسیب‌شنوایی در تشخیص واج، تطابق قافیه، آزمون دستور زبانی و بیان کلمه تأخیر دارند. توانایی جمله‌نویسی معیار مناسبی برای پیش‌بینی کردن توانایی درک در کودکان آسیب‌دیده‌شنوایی است (کاکوجویباری و شریفی، ۱۳۹۳). دریافت ناقص محرک صوتی به شدت بر توان کودکان کم‌شنوا در دریافت مفاهیم زبانی و مقاصد ارتباطی تأثیر می‌گذارد و فرد را با محدودیت‌های زیادی مواجه می‌سازد. اثر اولیه کم‌شنوایی بر کودک ایجاد اختلال در رشد ارتباطی اوست. از آنجایی که مهارت‌های ارتباطی برای یادگیری تحصیلی ضروری هستند وقتی این گونه مهارت‌ها تحت‌الشعاع آسیب‌شنوایی قرار می‌گیرد به تبع آن پیشرفت تحصیلی متأثر خواهد شد (بلامی، ۲۰۱۰).

معلمان از کتاب درسی به عنوان منبع اصلی محتوا، برنامه درسی و ابزار اصلی تدریس در تعیین و جهت‌دهی فعالیت‌های یادگیری دانش‌آموزان استفاده می‌کنند (Táboas & Rey, 2012). ارزشیابی در مورد محتوای کتاب درسی که مهم‌ترین ابزار آموزش زبان رسمی (به خصوص در دوره ابتدایی) است، بسیار با اهمیت است، زیرا زبان به عنوان وسیله انتقال مفاهیم و مقاصد است. [کتاب‌های درسی مرتبط با زبان] باید به گونه‌ای تنظیم شوند تا راهگشای دریافت مفاهیمی باشند که کودک و نوجوان از طریق آنها به مفاهیم دیگر دروس مانند علوم، دینی، اجتماعی و ... برسد. بنابراین در انتخاب متون فارسی باید هم به پرورش زبان مادری و استفاده صحیح از کلمات در گفتار توجه شود و هم به ارتباط دادن این مفاهیم با زندگی روزمره و نیازهای یادگیرندگان تا از بروز مشکلات آموزشی در سال‌های تحصیلی و بعدازآن جلوگیری شود (همائی و مرتضوی، ۱۳۷۹: ۴-۵). با کمک ارزشیابی نقاط قوت و ضعف برنامه‌های آموزشی آشکار می‌شود و برنامه‌ریزان و مسئولان اجرایی می‌توانند کاستی‌ها و نارسایی‌ها را رفع و نقاط قوت را تقویت کنند (نویدی، ۱۳۸۳: ۸).

پیشرفت مهارت‌های زبانی، سوادآموزی، خواندن و نوشتن، ارتباط و تعامل با دیگران از اهداف مفروض در برنامه زبان‌آموزی این گروه از دانش‌آموزان است (رمضانی، ۱۳۹۸). از آنجایی که زبان‌آموزی یکی از مهم‌ترین توانایی‌های اکتسابی دانش‌آموزان ناشنوا در مدرسه

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۹۱

بوده و نقش زیادی در رشد فردی و شخصیتی و نیز شرکت افراد در جامعه دارد و با توجه به اینکه برای افراد شنوا و ناشنوا کتب درسی یکسانی تدریس می‌شود و هزینه‌های هنگفتی صرف آموزش و توان‌بخشی کودکان ناشنوا می‌گردد، لزوم ارزشیابی آن و شناخت نقاط قوت و ضعف آن ضروری است و از طریق آن می‌توان برای اصلاح روش‌های آموزشی و یا محتوای کتاب‌های درسی تلاش کرد (نیک‌خو، ۱۳۹۰).

پژوهش حاضر در پی آن است تا نقاط قوت و ضعف ویژگی‌های ظاهری (ساختار ظاهری و صفحه‌آرایی) و ویژگی‌های محتوایی (تناسب کتاب برای دانش‌آموزان، تناسب فرهنگی، محتوای موضوعی، نحوه سازمان‌دهی محتوا) کتاب درسی را بسنجند. از نتایج این پژوهش می‌توان برای تجدیدنظر و بازنگری در کتاب زبان‌آموزی و جمله‌سازی استفاده کرد. همچنین سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور و موسسه‌های پژوهشی می‌توانند از یافته‌ها استفاده کنند.

۲. معرفی اجمالی اثر

کتاب درسی زبان‌آموزی بر اساس نیاز مبرم دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی به آموزش‌های بیشتر و تخصصی‌تر در زمینه زبان‌آموزی و جمله‌سازی، با رویکرد پرورش مهارت‌های زبانی با توجه به مهارت‌های درک خواندن و نوشتن، و باهدف افزایش چیرگی دانش‌آموزان آسیب‌دیده شنوایی بر مهارت‌های نوشتاری، جمله‌سازی و نگارش تدوین شده است. به بیانی دیگر کتاب زبان‌آموزی پایه سوم به عنوان منبعی برای حمایت از نیازهای ویژه این گروه از دانش‌آموزان تدوین شده و در کنار کتاب فارسی بخوانیم و بنویسیم پایه سوم دبستان آموزش داده می‌شود.

بخش‌های مختلف کتاب زبان‌آموزی و جمله‌سازی پایه سوم عبارتند از: استفاده از کلمات پرسشی چه کار می‌کنند؟ چه چیزی؟ چه وقت؟ چند تا؟ چندمین؟ استفاده از قیدهایی مانند «هر»، «هیچ»، «همه»، «همه‌جا»، استفاده از ضمائر خود، خودم، خودتو ...، کاربردهای زمان حال (امروز، امسال، امشب، و...)، کاربرد قید زمان آینده (فردا، هفته بعد، سال بعد و...) کاربرد قید زمان گذشته (دیروز، پارسال و...) کاربرد قیدهای کیفیت (تند، سریع، آهسته و...). آموزش این کتاب در جدول ساعات هفتگی در بخشی از زمان درس زبان و ادبیات فارسی (انشاء) پیش‌بینی شده است (رشنو سیدری و همکاران، ۱۳۹۲).

۳. چهارچوب نظری و پیشینه پژوهش

برای ارزیابی کتاب‌های درسی دانش‌آموزان ناشنوا می‌توان ملاک‌های زیر را در نظر گرفت: وجود پرسش‌های الحاقی، فهرست واژگان، پرسش‌نامه معلم، تاریخ نشر، به‌روز بودن، منطبق بودن با استانداردها، در نظر گرفتن مهارت‌های لازم، متناسب‌سازی‌هایی در زمینه تفاوت‌های یادگیری، حاوی اطلاعات مرتبط با موضوع بودن، فعالیت‌های مناسب و سرگرم‌کننده داشتن، تناسب سطح خواندن، مواد و تجهیزات لازم، تصویرسازی روشن و مرتبط، تلفیق مناسب با سایر دروس، عدم تبعیض و سوگیری علیه گروه‌های خاص، قابل فهم بودن واژه‌ها، و راحت بودن معلم با کتاب (Boyd, 2000).

تفرجی یگانه و کمری (۱۳۹۸) به این نتیجه رسیدند که عملکرد آزمودنی‌های شنوا در هر دو گروه سنی در مقایسه با عملکرد کودکان ناشنوی همتای آنها در هر دو آزمون تشخیص واژگانی و کاربرد واژگانی به‌طور معنی‌داری بهتر بود. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که کودکان ناشنوا در مقایسه با کودکان شنوا نه تنها واژه‌های کمتری می‌دانند، بلکه عمق دانش آنها نسبت به این واژه‌ها نیز کمتر است. علاوه بر این، مقایسه دو آزمون نشان‌دهنده کارآمدی تکلیف تشخیص واژگانی به عنوان ابزاری جهت سنجش دانش معنایی واژگانی است.

یافته‌های رضایی، راشدی، لطفی، و ویسی (۱۳۹۲) نشان داد که کودکان کم‌شنوا در مهارت‌های تشخیص شنیداری، حافظه شنیداری کلمه، حافظه شنیداری جمله، ترکیب واجی، تقطیع واجی و درک خواندن متن عملکرد ضعیف‌تری نسبت به کودکان شنوا داشته‌اند، اما در سایر مهارت‌ها عملکرد مشابهی را نشان دادند. کودکان کم‌شنوا در تکالیف مبتنی بر پردازش‌های بینایی عملکردی مشابه و در تکالیف مبتنی بر پردازش‌های شنیداری و واجی عملکرد ضعیف‌تری نسبت به کودکان شنوا دارند.

نتایج پژوهش مخلصین، کسبی، احدی و سجودی (۱۳۹۳) نشان می‌دهد کودکان ناشنوا در همه موارد به‌جز حافظه بینایی به‌طور معناداری ضعیف‌تر از گروه کنترل عمل می‌کنند. همچنین در گروه ناشنوا بین نمرات درک خواندن با حافظه بینایی و آگاهی واج‌شناختی هم‌بستگی مثبتی وجود داشت اما بین حافظه کلامی و هیچ‌یک از آزمون‌ها هم‌بستگی نبود. کودکان ناشنوا حین خواندن علاوه بر کل‌خوانی که مبتنی بر حافظه بینایی است، از کدشکنی‌های واجی نیز استفاده می‌کردند و مهارت‌های مذکور با درک خواندن آنها هم‌بستگی مثبتی داشت. به نظر می‌رسد مهارت‌های آگاهی واج‌شناختی در این کودکان

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۹۳

اغلب از طریق بینایی و نه مهارت های حرکتی مربوط به تولید و حافظه کلامی کسب می شود.

رقیب دوست و کمبری (۱۳۹۳) عملکرد چهار دانش آموز ناشنوای عمیق پایه پنجم به عنوان گروه آزمایش و چهار دانش آموز شنوای طبیعی پایه پنجم به عنوان گروه کنترل در پژوهشی مقطعی با اجرای آزمون درک مطلب جملات موصولی فاعلی محتمل و غیرمحتمل معنایی را مورد بررسی و مقایسه قرار دادند. یافته ها نشان داد که بین عملکرد آزمودنی های شنوا و ناشنوا در درک جملات موصولی فاعلی محتمل معنایی تفاوت معناداری وجود ندارد، اما آزمودنی های ناشنوا در مقایسه با آزمودنی های شنوا در درک جملات موصولی فاعلی غیرمحتمل معنایی به طور معناداری ضعیف تر عمل کردند.

رشیدی و راغ نژاد (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان «ارزیابی محتوایی کتاب های زبان فارسی (درس های پایه و پایتخت ایران) در چهارچوب طبقه بندی تجدیدنظرشده بلوم» به این نتیجه رسیدند که تناسب بخش های مختلف این کتب، مانند محتوا و تمرین های فراهم آمده، با نیازهای واقعی یادگیرندگان بسیار حائز اهمیت است.

یزدانی (۱۳۹۶) شاخص های سنجش کیفیت محتوای کتاب های درسی دوره ابتدایی را دسته بندی کرد ابزاری را برای سنجش کیفیت کتاب های درسی دوره ابتدایی ساخت و روایی صوری و محتوایی آن را مورد بررسی قرار داد. رضانی (۱۳۹۸) به نقد و بررسی و واکاوی نقاط قوت و ضعف صوری و محتوایی کتاب زبان آموزی و جمله سازی پایه اول ابتدایی پرداخت و نقاط قوت و ضعف محتوایی و شکلی کتاب ها را برشمرد. یانگ و هانگونی و یی (Yong et al, 2019) برنامه آموزشی و آموزش زبان محتوا محور دانش آموزان را مورد بررسی قرار دادند.

۴. روش شناسی

پژوهش حاضر کاربردی و به روش کمی - کیفی انجام شده است. برای گردآوری داده های کیفی از گروه کانونی، تحلیل محتوا و مصاحبه نیمه ساختاریافته و برای گردآوری داده های کمی از پرسش نامه محقق ساخته استفاده شده است.

جامعه آماری و نمونه آماری: طبق آمار اعلامی توسط کارشناس مربوطه در سازمان آموزش و پرورش استثنایی شهر اصفهان، برآورد تقریبی تعداد معلمان پایه سوم ۳۵ نفر است. به دلیل حجم کم جامعه آماری برای جمع آوری داده های کمی به روش سرشماری عمل

کردیم. برای جمع‌آوری داده‌های کیفی از نمونه‌های غیرتصادفی هدفمند قابل‌دسترس استفاده شد. همچنین برای ارزشیابی درس به درس محتوای آموزشی چهار نفر از مناطق مختلف آموزشی شهر اصفهان انتخاب شدند و متخصصان نیز در زمینه‌های هنری، ویراستاری، آموزش زبان، زبان‌شناسی، برنامه‌ریزی درسی و آموزش کودکان دارای نیازهای آموزشی ویژه (کودکان دارای آسیب شنوایی) اظهارنظر کردند. اطلاعات نمونه و جامعه و ابزار اندازه‌گیری پژوهش در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. اطلاعات نمونه و جامعه و ابزار اندازه‌گیری پژوهش

ردیف	ابزار	جامعه آماری	نمونه آماری	روش نمونه‌گیری
۱	سیاهه/پرسشنامه بررسی اسنادی	کتاب درسی زبان‌آموزی و جمله‌سازی (نه درس)	بررسی کتاب درسی زبان‌آموزی و جمله‌سازی توسط پژوهشگر	پژوهشگر
۲	گروه هم‌اندیش (مصاحبه متمرکز یا کانونی/ارزشیابی توصیفی کیفی)	۳۵ نفر (تعداد کل معلمان پایه سوم ابتدایی دانش‌آموزان آسیب‌دیده شنوایی استان اصفهان)	۴ معلم مجرب از استان اصفهان (منتخب مناطق آموزشی شهر اصفهان)	روش نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند
۳	ارزشیابی اجمالی (پرسشنامه لیکرتی/ بسته‌پاسخ)	۳۵ نفر	۳۵ نفر	سرشماری
۴	مصاحبه با متخصصان موضوعی و هنر (حاشیه‌نویسی)	متخصصان موضوعی و هنر کل کشور	۶ متخصص: آموزش زبان (انفر)، آسیب‌دیده شنوایی (انفر)، برنامه‌ریزی درسی (انفر)، گرافیک (انفر) و ویراستار (انفر)	روش نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند

روایی و پایایی ابزار: با توجه به مباحث کتاب و اهداف کتاب، مطالعه منابع علمی و مشاهده پرسشنامه‌های مشابه، نظر اساتید راهنما و مشاور، نظر اصلاحی کارشناسان خبره در زمینه گویه‌های پرسشنامه رضانی (۱۳۹۴) اخذ شد و روایی محتوایی توسط متخصصان مورد تأیید قرار گرفت. برای بررسی پایایی ابزار اندازه‌گیری داده‌های کمی آلفای کرونباخ به شرح جدول ۲ محاسبه شد. این اعداد نشان‌دهنده آن است که پرسشنامه مورد استفاده، از قابلیت اعتماد و یا به عبارت دیگر از پایایی لازم برخوردار است.

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۹۵

ردیف	مؤلفه‌ها	تعداد گویه‌ها	درصد توافق (ضریب آلفای کرونباخ)
۱	زیباشناسی	۷	۰.۷۳۱
۲	ساختار	۶	۰.۷۴۷
۳	صفحه‌آرایی	۱۱	۰.۷۹۴
۴	تناسب با دانش آموز	۲۴	۰.۸۸۰
۵	تناسب با زبان‌شناسی	۲۰	۰.۷۵۰
۶	قانونمندی برنامه درسی	۱۳	۰.۷۴۱
۷	معیارهای سازمان‌دهی محتوا	۹	۰.۸۰۱
۸	کتاب راهنما	۱۶	۰.۷۶۷
۹	کل پرسشنامه	۱۰۶	۰.۸۱۵

۵. نقد محتوایی و شکلی اثر

در این بخش یافته‌های پژوهش بر مبنای پرسشنامه‌های ارائه‌شده و جلسات کانونی ارائه می‌گردد و سپس نتایج حاصل از تحلیل محتوا و پاسخ‌های معلمان و متخصصان ارائه می‌شود.

الف. بررسی اسنادی کتاب زبان‌آموزی و جمله‌سازی

- با توجه به اینکه موضوع کتاب «زبان‌آموزی و جمله‌سازی» است و فهرست واژه‌ها برای دانش‌آموز یا همکار کاربرد خاصی ندارد، این بخش در هیچ قسمتی از کتاب وجود ندارد.

- تناسب موضوعی بین تصویر جلد و اهداف کتاب بسیار ضعیف است. از آنجایی که جلد معرف محتوا است، پیشنهاد می‌شود از نماد پایه سوم و نماد زبان‌آموزی با رنگی شاد استفاده شود. همچنین از پشت جلد کتاب نیز استفاده شود.

- صفحه حقوقی، تصویر امام و کلام امام و فهرست مطالب در کتاب وجود دارد. اما بخشی به نام سخنی با دانش‌آموز در کتاب درج نشده است. به همین دلیل می‌توان گفت کتاب به لحاظ صوری کامل و جامع است. به بیانی دیگر جامعیت شکلی در آن به صورت کامل رعایت شده است.

- پیشنهاد می‌شود «فهرست مطالب» پیش از شروع درس باشد تا دسترسی به آن راحت باشد. همچنین ضرورت دارد تصاویری که در فهرست مطالب آمده است با محتوای درس مرتبط باشد. با توجه به اینکه عنوان‌های فرعی هر درس در فهرست مطالب درج نشده است دانش‌آموز و معلم نمی‌توانند تصویر دقیقی از محتوای هر فصل داشته باشند و تصویر کلی کتاب نیز به معلم ناقص ارائه شده است. درنهایت انتظار می‌رود که فهرست مطالب کامل‌تر شود.
- کیفیت چاپ و تصاویر نسبت به سایر کتاب‌های آموزش و پرورش در سطح بسیار بالایی قرار گرفته است.
- مطالب دیداری و شنیداری (لوح فشرده صوتی، تصویر، فیلم و...) خوبی همراه با کتاب وجود ندارد. این کتاب تنها ابزار آموزشی هست که در اختیار معلم و شاگرد قرار گرفته است. پیشنهاد می‌شود قسمت‌هایی از کتاب به صورت فیلم و تصاویر متحرک در اختیار همکاران قرار گیرد.
- کتاب در برنامه درسی و ارزشیابی ماهانه در کارنامه جایگاه مجزایی ندارد و با کتاب فارسی ترکیب شده است و این موضوع سبب شده هنوز ارزش و اهمیت این کتاب برای دانش‌آموز، والدین و همکاران مشخص نباشد.
- موارد ظاهری کتاب از لحاظ صحافی، تصاویر و قلم به کار گرفته شده از کیفیت مناسبی برخوردار است.
- عنوان «زبان‌آموزی، جمله‌سازی و نگارش» عنوان مناسب و کامل است.
- کتاب از نظر فیزیکی و ظاهری برای دانش‌آموز جذابیت زیادی دارد و دانش‌آموز به این درس به علت تصاویر جذاب علاقه‌مند است.
- کیفیت چاپ کتاب مناسب و خوب است.
- رنگ‌بندی متفاوتی در کتاب به صورت گسترده وجود ندارد. فقط در بعضی از قسمت‌ها بنا بر احتیاج، از رنگ‌های سبز قرمز و آبی استفاده شده که جذابیت زیادی برای دانش‌آموز ندارد.
- کاغذ استفاده شده برای کتاب به اندازه کافی مقاوم است و به سرعت آسیب نمی‌بیند.
- در مجموع کتاب از نظر وزنی سنگین نیست و وزن متعادلی دارد. از لحاظ رنگ کاغذ به کار برده شده متعادل است.

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۹۷

- با توجه به مطالعه و مصاحبه های انجام شده و ناهماهنگی های موجود بین محتوا و نیازهای آموزشی و زبانی دانش آموزان آسیب دیده شنوایی می توان گفت کتاب بر اساس «نیازهای ویژه مخاطبان» و «نیازسنجی» تدوین نشده است.
- نظم منطقی و انسجام در کل کتاب دیده می شود. کتاب به چندین واژه پرسشی و قیدهای متناسب با آن به صورت منسجم پرداخته است.
- کتاب علیه گروه های خاص تبعیض و سوگیری ندارد و در قسمت های مختلف از قومیت های مانند ترکمن، عشایر و ... استفاده شده است.
- محتوا و مطالب کتاب از ساده به مشکل درجه بندی شده است. به بیانی دیگر محتوا و مطالب بر اساس ارتباط و نزدیکی محتوایی سازمان دهی شده اند.
- کتاب درسی با کتاب زبان فارسی سوم ابتدایی همخوانی دارد. به عنوان نمونه درس «حسین فهمیده» و تصویر استفاده شده شهید حسین فهمیده در کتاب زبان آموزی باهم در ارتباط هستند.
- سیر منطقی (ترتیب درس ها) در کتاب مناسب است اما اگر درس اول با کلمه پرسشی «چه وقت» شروع شود بهتر است.
- محتوای هر درسی با درس های دیگر در ارتباط نیست. نه درس به طور کامل باهم در ارتباط باهم نیستند. فقط سه درس مربوط به زمان (گذشته و حال و آینده) باهم مرتبط هستند.
- کتاب زبان آموزی و جمله سازی پایه سوم ابتدایی با برنامه درسی هماهنگی دارد و با نظام آموزشی متناسب است.
- سطح کتاب زبان آموزی بالاتر از سایر کتاب ها است.
- ورود کتاب زبان آموزی به برنامه درسی ناشنویان یکی از مهم ترین نقاط قوت این کتاب است.
- تصاویر متنوع و جذاب باکیفیت چاپ از دیگر نقاط قوت کتاب است.
- مهم ترین نقاط ضعف کتاب عبارت است از: حجم بسیار زیاد کتاب و محتوای آموزشی، عدم تطابق محتوای آموزشی با نیاز زبانی دانش آموزان، عدم توجه به زمان مشخص برای تدریس در برنامه درسی.

- کار کردن با کتاب برای معلمان آسان نیست. معلمان در آموزش محتوای زبان‌آموزی با مشکلات زیادی روبرو هستند.
 - این کتاب در برنامه درسی و نظام آموزشی موجود قابل استفاده است و با نیازهای زبانی و آموزشی دانش‌آموزان همخوانی دارد.
- ب. داده‌های کیفی حاصل از گروه هم‌اندیش:

<p>تصویرهای استفاده شده در کتاب اغلب برای دانش‌آموزان آشناست. تصویرهای استفاده شده باتجربه‌های واقعی زندگی در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دانش‌آموز هماهنگ است. تصاویر جذاب و برانگیزاننده است. زندگی شهری و روستایی در متن درس‌ها دیده می‌شود و با واقعیت فرهنگی جامعه همخوان است. تفاوت محسوس و چشم‌گیری بین دختر و پسر از لحاظ تعداد وجود ندارد. عناصر گرافیکی استفاده شده در هر درس جذاب است. فاصله واژه‌ها از هم دیگر و فاصله سطرها از همدیگر مناسب است. بهتر است در انتخاب تصاویر به ویژگی کبر سن دانش‌آموزان ناشنوا توجه شود.</p>	<p>نقاط قوت و ضعف ظاهری</p>
<p>در طراحی تمرین‌ها و محتوا به نیازهای آموزشی و ویژگی‌های دانش‌آموزان دارای آسیب شنوایی توجه شده است. محتوای کتاب با عنوان و موضوع مرتبط است و با مبانی فرهنگی جامعه منافاتی ندارد. دانش‌آموزان در فعالیت‌هایی که مستلزم شناخت شخصیت، تشخیص فعل مناسب، حرف اضافه و حرف ربط برای ساختن جمله و بیان کردن واژه‌های مربوط به یک شبکه واژگانی (واژه مربوط به طبیعت) است، مشکل دارند و تمرین‌هایی که نیازمند تفکر استنباطی ندارند مانند تمرین‌های وصل کردنی نقطه‌چین‌ها و علامت زدن برای این گروه از دانش‌آموزان جذاب هستند. برای متناسب‌سازی درس با نوع آسیب‌دیدگی دانش‌آموزان جمله‌ها کوتاه شده و کل خوانی کلمه در نظر گرفته شده است. مهارت خواندن و نوشتن سهم قابل قبولی از محتوای کتاب دارد.</p>	<p>نقاط قوت محتوایی</p>
<p>با توجه به اهداف و انتظارات مشخص شده در هر درس، فعالیت‌ها و تمرین‌های طراحی شده از لحاظ کیفیت و کمیت نمی‌تواند به‌طور کامل دانش‌آموز را به اهداف و انتظارات مشخص شده برساند. آموزش و تدریس در این کتاب به‌صورت تمرین انجام شده است و تفاوتی بین آموزش و تمرین با ارزشیابی و سنجش لحاظ نشده است. کتاب به‌منظور یادگیری ساختار دستوری تدوین شده و بر یادگیری واژه و تلفظ آن متمرکز نیست. واژه از طریق تصویر و کاربرد آن در جمله شناخته می‌شود. واژه در جمله و متن آموزش داده می‌شود و مجزا نیست. کم و کیف تمرین‌ها و آزمون‌های کتاب با توانش زبانی و نیازهای آموزشی و</p>	<p>نقاط منفی محتوایی</p>

<p>نیازهای زندگی واقعی همخوان نیست. تمرین اضافه برای کار بیشتر در نظر گرفته نشده است. سطح زبانی کتاب بسیار بالاتر از سطح زبانی دانش‌آموزان پایه سوم است. مهم‌ترین نقاط ضعف کتاب، فشردگی برخی صفحات، زیاد بودن حجم مطالب دستوری است.</p>	
--	--

ج. ارزشیابی تفصیلی درس به درس: برخی از نتایج به‌اختصار معرفی می‌شود.

- عدم همخوانی تصاویر استفاده شده با مفاهیم آموزشی:
- در صفحه ۴ تعداد مفاهیم آموزشی ارائه شده و تصاویر استفاده شده باهم، همخوانی ندارد. برای نمونه هم فعل گذشته هم فعل زمان حال به دو صورت پرسشی و خبری استفاده شده است. علاوه بر این ضمائر مفرد و جمع در صیغه‌های مختلف (متکلم مخاطب غائب) به کار رفته است. این مسئله باعث سردرگمی دانش و معلم می‌شود:
- تصویر صفحه ۱۶ با عبارت پرسشی (من چه کار کردم) متناسب نیست. همچنین خود سؤال حشو است چراکه عبارت پرسشی (من چه کار کردم) از نظر معنایی صحیح نیست.
- تصویر صفحه ۲۳ (ماشین لباس شویی) با عبارت پرسشی (چه کار می‌کند) متناسب نیست.
- برای پاسخ به عبارت پرسشی (سارا چه کار کرد؟) در صفحه ۲۵ تصویر سارا باید ثابت باشد اما در این صفحه تصویر سارا در سؤال اول تغییر کرده است که باعث کج فهمی دانش‌آموز می‌شود.
- بعضی تصاویر روشن و واضح نیستند:
- تصویر صفحه ۲۶ تصویر که باز بودن در مشخص نیست.
- فاصله بین سطرهای درس مناسب است اما در بعضی صفحه‌ها مانند ص ۱۴ که فونت به صورت bold است بهتر است فاصله بین دو سطر بیشتر شود یا اینکه فقط کلمه «چه کار» bold باشد.
- با توجه به اینکه مناسب بودن تعداد فعالیت‌های یک درس به سختی و آسانی موضوع و میزان تسلط دانش‌آموزان بستگی دارد باید گفت تعداد فعالیت‌ها زمانی مناسب هستند که دانش‌آموز بتواند محتوای آموزشی را در زبان نوشتاری و گفتاری به کار

- گیرد. متأسفانه اکثراً تمرین‌های کتاب همراه با راهنمای تصویری یا متنی است که دانش‌آموز بیشتر به صورت تقلیدی و تکراری به پرسش‌ها را پاسخ می‌دهد.
- تصاویر تا حدودی با تجربه دیداری دانش‌آموزان تطابق دارد، برای نمونه طناب‌کشی صفحه ۱۴، مهمانی صفحه ۱۸، پارک صفحه ۱۹. پیشنهاد می‌شود برای اینکه دانش‌آموز بتواند آموخته‌های خود را در شرایط واقعی به کار گیرد از تصاویر عینی هم در درس استفاده شود مانند نمونه تمرین صفحه ۲۶ و ۲۷. به جای استفاده از تصویر خرگوش بهتر است از شخصیت انسان استفاده شود.
- از آنجایی که یکی از بهترین راهبردهای یادگیری برای دانش‌آموزان آسیب‌دیده شنوایی، استفاده از تصاویر است لذا باید در انتخاب تصاویر دقت و توجه بیشتری شود. در درس دوم تصاویر به‌طور کلی مرتبط با محتوا است فقط در برخی از صفحه‌ها تصاویر خوبی انتخاب نشده‌اند، برای نمونه
- *تمرین صفحه ۳۵ به جای تصویر زنبور، گربه باشد و در همین صفحه تصویر مادر بزرگ با تعداد زیادی بشقاب در سفره با هم بی‌ربط است. تمرین‌هایی که نیازمند تفکر استنباطی نیستند مانند تمرین‌های وصل کردن نقطه‌چین‌ها و علامت زدن برای این گروه از دانش‌آموزان جذاب هستند. مانند تمرین‌های صفحات ۲۴، ۲۰، ۱۶، ۱۵.
- *تمرین ص ۱۵ از لحاظ محتوایی جالب نیست چراکه ما در زبان فارسی و زبان عامیانه سؤالی نداریم که پیرسیم با قاشق چه کار کرد؟ یا صابون چه کار کرد؟ برای نمونه می‌توان در حین انجام تمرین‌های کاردستی از دانش‌آموز سؤال کرد با وسایل دورریختنی «چه کار کردی»
- *سؤال دوم این تمرین حشو هست. «من چه کار کردم» به لحاظ دستوری صحیح است اما به لحاظ معنایی ارزشی ندارد و تصویر مرتبط با آن هم جالب نیست بهتر است حذف شود. دانش‌آموزان به فعالیت‌هایی که نیاز به تفکر انتزاعی دارند و راهنمای تصویری ندارند برای نمونه جمله‌سازی (صفحه ۱۸) مشکل دارند و تمایلی نشان نمی‌دهند.
- *دانش‌آموزان در فعالیت‌هایی که مستلزم شناخت شخصیت، تشخیص فعل مناسب، حرف اضافه و حرف ربط برای ساختن جمله و بیان کردن واژه‌های مربوط به یک شبکه واژگانی (واژه مربوط به طبیعت) است، مشکل دارند.
- برای نمونه پرسش به پاسخ سؤال در صفحه ۲۳
- *دانش‌آموزان در فهم فعالیت‌هایی که پاسخ آنها نیازمند تغییر ضمیر است مشکل دارند.

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۱۰۱

برای نمونه در صفحه ۱۷ این مشکلات وجود دارد:

- دانش آموز در پاسخ به سؤال «شما...» باید بنویسد «ما...» و یا در پاسخ به سؤال «تو...» باید بنویسد «من...».

*دانش آموزان در فهم انتخاب از بین تصاویر و گزینه های صحیح مشکل دارند. برای نمونه در صفحه ۱۹ چهار تصویر مربوط به پارک (طناب بازی، تاب بازی، توپ بازی، قایم باشک) تصاویر صحیحی هستند. درک تصویر نادرست برای دانش آموز از بین تصاویر صحیح سنگین است. بهتر بود از گزینه های دورتر هم استفاده می شد. به طور کلی در کتاب متن خاص و طولانی وجود ندارد و تلاش شده در فعالیت ها از جمله های طولانی پرهیز شود. به طوری که میانگین طول جمله ها زیاد نیست و بیشتر از جمله های بیانی و یا پرسشی بین ۳ تا ۶ کلمه ای استفاده شده است

محتوای آموزشی موجود در کتاب قطعاً برای کودکانی نوشته شده که دارای اختلال زبانی هستند و سایر دانش آموزان عادی این دستور زبان ساده را با روند رشد طبیعی زبان فراگرفتند لذا کتاب در طراحی تمرین ها و فعالیت ها بر ویژگی های زبانی کودکان آسیب دیده شنوایی متمرکز است ضمناً باید یادآور کرد که سطح توانایی زبان آموزی دانش آموزان با پایه درسی آنها برابر نیست و بستگی به اینکه در چه سالی زبان آموزی را آغاز کرده باشد می تواند متفاوت باشد. به عنوان نمونه درس یک برای اکثر دانش آموزان از لحاظ درک زبانی و بیانی سخت است و برای تعدادی از دانش آموزان دارای کاشت حلزون و یا بافت شنوایی بسیار روان است.

با توجه به اینکه دانش آموزان آسیب دیده شنوایی از نظر سبک های یادگیری بیشتر با محرک های دیداری درگیر هستند در این کتاب به این ویژگی به خوبی توجه شده است و اکثر آموزش ها و فعالیت ها در قالب تصویر ارائه شده است و می توان گفت مطالب انتزاعی خیلی کم استفاده شده است اما به تفاوت سطح زبانی دانش آموزان در تمرین ها توجه نشده است.

کتاب بر مهارت «صحبت کردن» کمتر پرداخته است و فقط ابتدای هر درس در قالب فعالیت «ببینید و بشنوید و بگویید» برای دانش آموز ارائه شده است برای نمونه در درس یک دانش آموزان بعد از دیدن تصاویر (هل دادن، چرخیدن، خندیدن) باید به صحبت های آموزگار گوش کنند و در پاسخ به سؤال امین چه کاری کند با توجه به تصویر پاسخ دهند: امین می چرخد. امین می خندد.

۱۰۲ پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، سال بیست‌ویکم، شماره اول، فروردین ۱۴۰۰

کتاب در قالب تمرین‌های متفاوت مثل: پاسخ به پرسش‌ها، جمله نویسی، جای خالی، واژه نویسی به مهارت نوشتن پرداخته است. برای نمونه: *پاسخ به پرسش‌ها: صفحه ۱۷، صفحه ۱۸، صفحه ۱۹، صفحه ۲۳

کتاب به‌طور جداگانه به تقویت مهارت «خواندن» پرداخته است و تنها در تمرین‌ها و فعالیت‌ها دانش‌آموز را به خواندن عبارت پرسشی یا بیانی سوق می‌دهد. مهارت گوش دادن فقط در اولین فعالیت هر درس تحت عنوان (ببینید، بشنوید، و بگویید) در کتاب ارائه شده است برای نمونه

* صفحه ۱۲ دانش‌آموز عبارت پرسشی (امین چه کار می‌کند؟) و جمله‌های بیانی (ا) مین می‌چرخد. امین می‌خندد. (از معلم می‌شنود و بعد از آن، خودش تکرار می‌کند. پیشنهاد می‌شود مهارت «گوش کردن» در قالب تمرین مشخص و منظم در هر درس به صورت مجزا اضافه گردد. تمرکز اصلی کتاب بر یادگیری کاربرد واژه‌های پرسشی (چه کار، چگونه، چه وقت، چندتا، چندم، چندمین) است. در درس اول کتاب به آموزش واژه پرسشی «چه کار» در قالب فعالیت‌های تکرار، گوش دادن و... در بافت‌های مختلف با ضمایر مختلف پرداخته است.

با توجه به اینکه در درس اول کاربرد عبارت «چه کار» را در بافت‌های واقعی آموزش می‌دهد و از طرف دیگر از دانش‌آموز پاسخ متناسب با همان بافت را می‌خواهد، پس می‌توان گفت در درس یک کاربرد زبان، در موقعیت‌هایی نظیر پارک و مدرسه و.. تقویت شده است موقعیت‌های واقعی در درس یک، برای نمونه: *صفحه ۱۳ خرید کردن راهبرد یادگیری به‌کاربرده شده در این کتاب جهت آموزش «تلفظ واژه» در قالب فعالیت‌های (ببینید و بگویید) و (بشنو و بگو) است. برای نمونه: *صفحه ۱۲ ببینید بشنوید و بگویید: با توجه به اینکه امین چه کار می‌کند از معلم می‌شنود و دقیقاً تکرار می‌کند. درس صراحتاً بر راهبردهای یادگیری ساختار دستوری تأکید می‌کند. در قالب تمرین‌های مختلف درس اول جایگاه کلمه پرسشی «چه کار» را آموزش می‌دهد و تأکید بر جایگاه آن در جمله، کاربرد آن برای زمان‌های مختلف و ضمایر متناسب دارد. نوآوری در تمرین‌ها و فعالیت‌ها دیده می‌شود و تمرین‌ها متنوع هستند اما سبک یکنواختی دارد. برای نمونه: *در صفحه ۱۷ تمرین نوشتاری به صورت «کامل کردنی». در صفحه ۱۶ تمرین نوشتاری به صورت «علامت بزن

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله‌سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۱۰۳

تمرین جای خالی بهتر است بعضی از فعالیت‌ها را در قالب هنر و کاردستی و خارج از مدرسه در محیط واقعی انجام گیرد. با توجه به اینکه دانش‌آموزان پایه سوم از لحاظ علایق و سلیقه و سرگرمی شبیه هم هستند. تا حدود زیادی در تصویرگری و رنگ و به خواست این دانش‌آموزان توجه شده است. برای نمونه: صفحه ۱۴ اطناب‌کشی.

اما اکثر تمرین‌ها و فعالیت‌های شاد با دانش‌آموزان پسر معرفی شده است یعنی اکثر فعالیت‌های ورزشی و سرگرمی با تصویر پسرانه است. برای نمونه: صفحه ۲۴ امین در حال بازی فوتبال.

درس یک با موضوع آموزش عبارت پرسشی «چه کار» متناسب با رشد شناختی دانش‌آموزان پایه سوم است. که اگر آموزش صحیح صورت گیرد موضوع نه چندان سخت است نه پیش پا افتاده و بلعکس بسیار کاربردی است.

دانش‌آموز می‌تواند کاربرد عبارت «چه کار» در درس اول را به صورت تمرین‌های جای خالی وصل کردنی و... انجام دهد اما توجهی به فعالیت‌های با محرک‌های حسی و لمسی نشده است. ب عنوان مثال تمرین کاردستی یک تمرین دست‌ورزی است که اصلاً در این درس استفاده نشده است.

تمرین‌ها و آزمون‌های درس از نظر کمی و کیفی با سطح توانش زبانی و نیازهای آموزشی زبان‌آموزان همخوانی ندارد. برای اکثر دانش‌آموزان در سطح بالاتری قرارداد دانش‌آموزانی که افت شنوایی کمی دارند در سطح پایینی قرارداد.

اکثر تمرین‌ها و فعالیت‌ها دارای دستورالعمل و مثال هستند و اینگونه عنوان شده که (دانش‌آموز عزیز با توجه به نمونه به پرسش‌ها پاسخ دهید) ولی در بعضی از تمرین‌ها دستورالعمل داده شده واضح نیست و همکاران و دانش‌آموزان با برداشت شخصی به انجام فعالیت می‌پردازند.

تصاویر تا حدودی با تجربه دیداری و عملی دانش‌آموزان تطابق دارد برای نمونه «نماز خواندن» صفحه ۴۸ و «جارو کردن» صفحه ۵۱.

از آنجایی که درس پنجم مربوط به قید زمان گذشته (دیروز، دیشب، پارسال، ساعت پیش، هفته گذشته، ماه گذشته) است و نمی‌توان موضوع و مفهوم «زمان» را در قالب تصویر به خوبی نشان داد، لذا در این درس نسبت به سایر درس‌ها از تصویر کمتری استفاده شده است و برای نشان دادن این منظور در کنار تصویر از تقویم و ساعت و تاریخ استفاده شده

۱۰۴ پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، سال بیست‌ویکم، شماره اول، فروردین ۱۴۰۰

است. در این صورت دانش‌آموز به درک و دریافت مفهوم نمی‌رسد و باراهنمای تصویری به پاسخ صحیح می‌رسد

مانند تمرین صفحه ۹۸ و صفحه ۱۰۷

با توجه به اینکه اکثر دانش‌آموزان عادی در سن نه سالگی در پایه سوم ابتدایی مشغول آموزش و تحصیل می‌باشند ولی سن مشخص و دقیقی برای کودکان آسیب‌دیده شنوایی در پایه سوم وجود ندارد و ممکن است به دلیل توقف پایه سن بیشتری داشته باشد پس بنابراین تصاویر از لحاظ فرم و سبک و رنگ باید بالاتر از ۹ سالگی را نیز در نظر بگیرد. در این درس تصاویر نسبتاً مناسب هستند ولی تصاویر در صفحه ۱۱۲ و ۱۱۳ کودکانه به نظر می‌رسد.

تصاویر درس ششم متأسفانه ارتباط کمی با محتوا دارد و از تصاویر برداشت صحیحی نمی‌شود لذا از آنجایی که یکی از بهترین راهبردهای یادگیری برای دانش‌آموزان آسیب‌دیده شنوایی، استفاده از تصاویر است باید در انتخاب تصاویر دقت و توجه بیشتری شود. برای نمونه: تصویر صفحه ۱۱۹: برای سه ضمیر (خودش، خودم، خودت) متفاوت از یک تصویر استفاده شده است.

دانش‌آموز به فعالیت‌هایی که در قالب بازی و گفت‌وگو انجام می‌گیرد علاقه نشان می‌دهد: مانند فعالیت "بازی کنید و بیاموزید صفحه ۱۱۶، فعالیت "خودت را معرفی کن" توسط والدین صفحه ۱۱۸.

دانش‌آموز همچنین به فعالیت صفحه ۱۲۶ و ۱۲۷ و ۱۲۸ به دلیل ساده بودن و جدید بودن علاقه‌مند است و فعالیت صفحه ۱۲۵ به دلیل اینکه نیازمند تفکر استنباطی است و راهنمایی تصویری ندارد، دانش‌آموز به انجام آن علاقه‌ای نشان نمی‌دهد.

از آنجایی که درس هفتم مربوط به قید زمان آینده است و نمی‌توان موضوع و مفهوم «زمان» را در قالب تصویر به خوبی نشان داد، لذا بعضی از تصاویر کارکرد مؤثری در فرایند یادگیری ندارند مانند تمرین صفحه: فعالیت صفحه ۱۳۱: تصاویر زیاد است و مرتبط با محتوا نیست.

*دانش‌آموزان در فعالیت‌هایی که مستلزم شناخت شخصیت، تشخیص فعل مناسب، حرف اضافه و حرف ربط برای ساختن جمله است، مشکل دارند. مانند: زهرا هفته آینده دو کتاب داستان خواهد خواند. صفحه ۱۴۰

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۱۰۵

به طور کلی درس هفتم برای دانش آموزان پایه سوم سخت است ضمن آنکه این نوع جمله بندی که در قسمت بالا به چند نمونه آن اشاره شد ضرورتی در نوشتار و گفتار ندارد و خیلی کم پیش می آید که ما در گفتار و نوشتار از این نوع جمله بندی استفاده کنیم. درس هشتم تمرین های طولانی و زیادی دارد که از حوصله دانش آموزان خارج است و بخش نگارش ۸ در ۳ صفحه نوشتاری طولانی باعث اضافی بودن تمرین ها شده است. درس نهم در مقایسه با سایر دروس هم حجم کمتری دارد و هم اینکه دانش آموز قبلاً در درس ریاضی به یادگیری آن پرداخته است لذا ما تصاویر کمتری در صفحه می بینیم. تصاویر استفاده شده:

نانوایی صفحه ۱۷۱، مسابقه دو صفحه ۱۷۶، زندگی در آپارتمان صفحه ۱۷۹. پیشنهاد می شود که تصاویر افراد استفاده در درس افراد آسیب دیده شنوایی باشند که نماد سمعک بر گوش آنها مشخص شده است، چراکه دانش آموز با تصویر همزاد پنداری می کند و اعتماد به نفس فعالیت های مختلف را در خود پرورش می دهد.

با توجه به اینکه در درس نهم کاربرد کلمه پرسشی «چند تا، چندمین، چندم» را در بافت های موقعیتی واقعی آموزش می دهد و از طرف دیگر از دانش آموز پاسخ متناسب با همان بافت را می خواهد پس می توان گفت در درس نهم کاربرد زبان، در موقعیت هایی نظیر پارک و مدرسه و.. به صورت نسبی تقویت شده است.

راهبرد یادگیری تلفظ واژه بسیار متنوع است مانند استفاده از کارت آموزشی، استفاده از آینه، تکرار کردن، نشان دادن و لمس کردن اندام های گفتاری. همان طور که گفته شد یکی از راهبرد یادگیری تلفظ واژه تکرار واژه توسط مربی و کودک است که درس نهم نیز از راهبرد «تکرار واژه» استفاده شده است

د. مصاحبه با متخصصان

مصاحبه با آسیب شناس گفتار و زبان

<p>- اولین نکته مثبت کتاب، وجود خود کتاب است ورود این کتاب به برنامه درسی رسمی کودکان آسیب دیده شنوایی بسیار قابل تقدیر است</p> <p>- دومین نکته مثبت به ظاهر کتاب مربوط است، مانند: کیفیت خوب چاپ، صحافی، استفاده از تصاویر فراوان، به کارگیری رنگ های مختلف و شاد از نقاط قوت اثر هستند.</p> <p>- تصاویر به کار گرفته شده بسیار ظریف و با دقت فروانی نقاشی شده است.</p>	<p>نقاط قوت</p>
--	-----------------

<p>- درگیر کردن فعال والدین با فعالیت‌هایی که به آنها مربوط می‌شود.</p>	
<p>- عدم تناسب سطح زبانی کتاب با سطح زبانی دانش‌آموز. - به عنوان درس رسمی در برنامه درسی قرار گرفته است ولی از نظر زمانی و ارزشیابی در کارنامه با درس فارسی است که این سبب بی‌اهمیتی و بی‌ارزشی کتاب زبان‌آموزی برای والدین و همکاران شده است. - عدم آمادگی همکاران در تسلط بر تدریس و برگزار نشدن دوره‌های آموزشی. - در تدوین کتاب از نظر کارشناسان مربوط به آسیب‌های گفتار و زبان و معلمان آسیب‌دیده شنوایی کمتر استفاده شده است. - در این کتاب بیش‌تر از سایر مهارت‌ها به تقویت مهارت نوشتن پرداخته است و تقویت سایر مهارت‌ها در حاشیه قرار گرفته است. - یکی از مشکلات عمده این کتاب، نبود ابزارهای مکمل مانند CD, DVD و ابزارهای چندرسانه‌ای است که بیان اهداف کتاب را راحت‌تر و موثرتر می‌کند.</p>	<p>نقاط منفی</p>

مصاحبه با زبان‌شناس

<p>- کتاب علیه گروه‌های خاص (قوم، نژاد) ... تبعیض و سوگیری ندارد. - کتاب در بیان جنسیت (شخصیت‌ها، مطالب، تصاویر و ...) متعصب نبوده و به هر دو جنسیت مذکر و مؤنث به‌طور است. - نظم منطقی و انسجام مطالب در هر درس نیز وجود دارد. - کتاب در برنامه درسی و نظام آموزشی موجود قابل استفاده است و با آنها همخوانی دارد. - در تلاش برای تهیه کتاب از رنگ به خوبی استفاده شده است. - تمرین‌های متنوعی دیده می‌شود.</p>	<p>نقاط قوت</p>
<p>- به‌منظور تناسب محتوا با ویژگی‌های دانش‌آموزان برای خواندن و نوشتن، متنی فراتر از سطح یک یا دو جمله دیده نمی‌شود، به‌طور متوسط دو تا سه کلمه‌ای هستند. - نیازهای آموزشی کودکان دوزبانه مورد توجه نبوده است. - برای توجه به مهارت صحبت کردن، تمرین‌ها تعاملی و ارتباطی نیستند و به غیر از تمرین‌های «با صدای بلند بخوانید» که در آن هم مهارت صحبت کردن نیست، سایر موارد تمرین جمله نویسی و وصل کردن است.</p>	<p>نقاط منفی</p>

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۱۰۷

<ul style="list-style-type: none"> - در مقایسه با سایر مهارت‌ها کتاب به مهارت نوشتن بیشتر می‌پردازد، ولی تمرین در سطح جمله نویسی باقی می‌ماند و به فراتر از سطح جمله نمی‌رسد. - در مورد خواندن، بخش اختصاصی وجود ندارد. - تمرین اختصاصی برای مهارت گوش کردن هم دیده نمی‌شود. - عدم توجه به سطح شناخت و توانش زبانی و ارتباطی کودک. - محدود بودن مفاهیم دستوری. - عدم توجه به مهارت گفتاری و ارتباطی. - عدم توجه به مهارت شنیداری. - به‌طور کلی مباحث نظری می‌تواند با ارجاع‌های دقیق‌تر و استفاده از منابع مناسب‌تر صورت گیرد 	
---	--

مصاحبه با متخصص برنامه‌ریزی درسی

<ul style="list-style-type: none"> - محتوای کتاب با طرح جلد متناسب است. - عنوان از آنجایی که از نظر بودجه زمانی با درس فارسی در نظر گرفته شده است بهتر است گفته شود فارسی شامل: خوانداری (بخوانیم) نوشتاری (بنویسیم) گفتاری (زبان‌آموزی) است. - محتوای کتاب نشان‌دهنده زندگی یک خانواده ایرانی است و در آن مفروضات جامعه ایرانی اسلامی مانند حجاب، خانواده و ... رعایت شده است. - عناوین و مطالب مکالمات، متون و تکالیف و ... جالب و جذاب هستند. - تمرین‌ها با مطالب آموزش داده شده در کتاب مطابقت دارد. هر تمرین دارای مثال مشخص و روشنی دارد. - با توجه به تمرین‌های متفاوت که شنیداری دیداری و نوشتاری است و همچنین تنوع در تمرین‌های نوشتاری وجود دارد می‌توان گفت به سبک‌های یادگیری توجه شده است. - تنوعی که در مطالب و موضوعات و تکالیف وجود دارد باعث جذابیت کتاب شده است. 	<p>نکات مثبت</p>
<ul style="list-style-type: none"> - با توجه به آسیب‌های شنوایی دانش‌آموزان، فعالیت‌های مرتبط با گفتگو ممکن است به 	<p>نکات منفی</p>

<p>سختی انجام شود و زمان زیادی نیاز داشته باشد.</p> <ul style="list-style-type: none"> - حجم از محتوا با زمان آموزش جای تأمل دارد و نیازمند بررسی‌های بیشتر است. - به‌طور صریح از نماد تصویری برای مشخص شدن پایه‌ها استفاده نشده است. - تصاویر روی جلد از رنگ‌های بی‌حال و ختشی استفاده شده است و بهتر است از رنگ‌های شاد و انرژی‌بخش استفاده شود. - موضوعات انتخاب شده برای پایه سوم خیلی شبیه به هم است و گسترده، وسیر منطقی خاصی در آموزش آنها وجود ندارد. - تمرین‌ها و مطالب آموزشی باهم تنیده است و تفاوتی بین تمرین و مطالب آموزشی نیست. - مطالب و محتوای سنگینی برای زبان‌آموزی پایه سوم انتخاب شده است. - در مجموع می‌توان گفت کتاب تهیه شده با انجام اصلاحات و ویرایش منبع درسی مناسبی است و می‌تواند بکار برده شود. 	
--	--

مصاحبه با گرافیس

<ul style="list-style-type: none"> - تصاویر موجود در هر درس از لحاظ کیفیت و سایز مناسب هستند. کیفیت چاپ کتاب در مقایسه با سایر کتاب‌های درسی کیفیت بالایی دارند. - نوع قلم به‌کاررفته در متن کتاب با توجه به سن کودکان مناسب است و هم واضح است هم زیبا و جذاب و خوانا. - کتاب بیشتر تصویری هست تا نوشتاری و فاصله بین سطرها مناسب است. - استفاده از عناصر گرافیکی متنوع در صفحه باعث شده که بعضی از صفحه‌ها که تصویر ندارد، نیز جذاب شود. - به لحاظ تجربه‌های واقعی دانش‌آموزان و مناسبات اجتماعی فرهنگی مشکل خاصی دیده نمی‌شود - کاغذ استفاده شده برای کتاب از نظر جنس، رنگ، ضخامت و ماندگاری مناسب است. - در نگاه کلی تصاویر پسر و دختر تفاوتی از نظر تعداد ندارد. - کتاب از نظر قومیت سوگیری ندارد و شخصیت‌های طراحی شده شکلی عمومی دارند که به هیچ قومیتی اشاره ندارد. 	<p>نکات مثبت</p>
--	----------------------

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۱۰۹

<ul style="list-style-type: none"> - کتاب از نظر فرهنگی با جامعه ما ناهمخوانی ندارد. - از مهم ترین نقطه قوت کتاب دقت به جزئیات در تصاویر است. 	
<ul style="list-style-type: none"> - طراحی روی جلد از رنگ های خوابی استفاده شده است که از جذابیت کتاب کم کرده است. - از فضای پشت جلد استفاده بهینه ای نشده و خام است. - تصاویر روی جلد بی محتوا است و مفاهیم روشن و واضحی ندارد. - اطلاعات روی قطع کتاب ناقص است و فقط به معرفی کتاب پرداخته و اطلاعاتی راجع به پایه و .. اطلاعاتی درج نشده است - همه تصاویر در ارتباط با موضوع و متن و محتوا نیستند. - تصاویر استفاده شده از لحاظ رنگ متنوع هستند ولی از لحاظ ژست و ترسیم چهره ها و پوشش متنوع نیست و به صورت یکسان تکرار شده است. - سبک تصویرگری ثابت و فاقد تنوع است. - در بیشتر صفحات احساس [یکنواختی] تکرار می شود و مخاطب را برای مطالعه ترغیب نمی کند. - به نظر می رسد برخی از تصاویر کودکانه و پایین تر از سن دانش آموز است. - از مهم ترین نقطه ضعف کتاب تصویرگری ضعیف جلد کتاب و استفاده از رنگ های خنثی روی جلد هست همچنین در محتوای درس استفاده از کار های هنری خلاقانه و نقاشی بسیار خالی است. 	<p>نکات منفی</p>

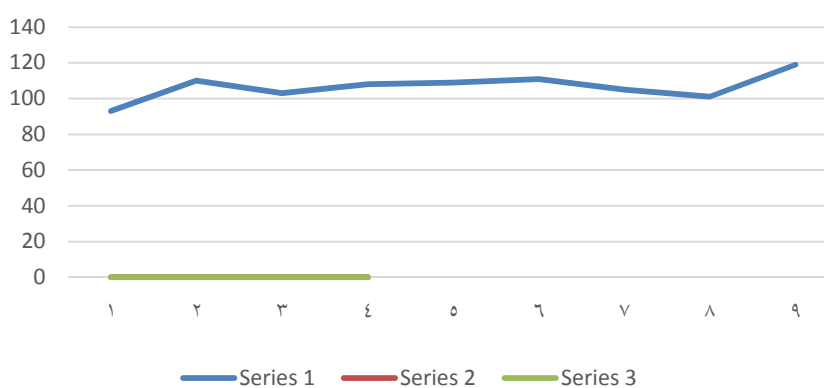
مصاحبه با ویراستار

<ul style="list-style-type: none"> - مهم ترین نقاط قوت کتاب درسی را می توان رنگی بودن، کیفیت چاپ نسبتاً خوب، قیمت مناسب و اندازه مناسب برای دانش آموزان دانست. - قلم های مورد استفاده، قلم های خوانایی هستند. - قواعد عمومی نگارش و ویرایش تخصصی کتاب به صورتی رعایت شده است که مخاطبان معلمان و والدین و دانش آموز مطلب را به درستی درک کرده اند ضمن آنکه این کتاب با دو ادبیات متفاوت نوشته شده در قسمتی که مخاطب آن دانش آموز است بنا بر ویژگی این کودکان ساده و روان و حتی تا حدودی عامیانه نوشته شده است و 	<p>نکات مثبت</p>
--	------------------

۱۱۰ پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، سال بیست‌ویکم، شماره اول، فروردین ۱۴۰۰

<p>در قسمت‌هایی که مخاطب معلمان و والدین هستند با ادبیات علمی و تخصصی نگاشته شده است و این انعطاف کتاب از مزیت‌های آن محسوب می‌شود.</p>	
<p>- در ابتدا نگارش ضعیف کتاب است که مخاطبین عام متوجه این موضوع نمی‌شوند و خللی در آموزش ایجاد نمی‌کند اما نگاه متخصصانه به کتابی که متن طولانی هم ندارد و بیشتر تصویری است و کتاب رسمی برنامه درسی است ایجاب می‌کند که متن‌های کتاب باز نگری و اصلاح شوند. و دومین مورد صحافی ضعیف است که بعد از چند بار باز و بسته کردن، کتاب ورق ورق می‌شود.</p>	<p>نکات منفی</p>

د. یافته‌های توصیفی

نمودار مقایسه امتیاز درس‌های مختلف زبان آموزی

همخوانی ویژگی‌های ظاهری (تصاویر، طرح جلد و...) با محتوای ارائه‌شده در کتاب درسی زبان‌آموزی و جمله‌سازی به شرح زیر است:

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۱۱۱

سطح معنی داری	درجه آزادی	t	تفاوت میانگین	همبستگی	انحراف معیار	میانگین نمره های استاندارد	ویژگی های ظاهری
					۱	۰/۰۶۹	ویژگی های ظاهری
p>0.05	۳۳	۰/۱۰۳	۰/۰۱۵	۰/۸۵۳			
					۱	۰/۰۵۴	ویژگی های محتوایی

به منظور مقایسه ابعاد ارزیابی شده در این طرح، با توجه به تفاوت تعداد گویه ها در حوزه های مختلف ارزیابی شده نمره های تعلق گرفته به دو حوزه ویژگی های ظاهری و محتوا به نمره استاندارد Z تبدیل شد و با آزمون t برای دو گروه همبسته مقایسه شد. نمره Z برای میانگین نمره های ویژگی های ظاهری و محتوایی به ترتیب ۰/۰۶۹ و ۰/۰۵۴ با انحراف معیار ۱ و ۱ بوده است. همبستگی میان نمره های دو ویژگی یاد شده برابر با ۰/۸۵ بوده که با احتمال خطای کمتر از ۰/۰۱ معنی دار است. مقدار t به دست آمده برای دو گروه همبسته از نمره ها برابر با ۰/۱۰۳ با درجه آزادی ۳۳ در سطح ۰/۰۵ معنی دار نیست و به عبارت دیگر میانگین نمره ارزیابی معلمان از ویژگی های ظاهری و محتوایی کتاب زبان آموزی و جمله سازی با یکدیگر تفاوتی ندارد.

۶. نتیجه گیری و پیشنهادها

برای تبیین کامل نقاط قوت و ضعف کتاب زبان آموزی و جمله سازی باید جدول های تفصیلی را دید ولی به منظور جمع بندی اطلاعات به دست آمده می توان به صورت زیر تقسیم بندی کرد:

نقاط قوت ویژگی های ظاهری (ساختار ظاهری و صفحه آرایی) کتاب درسی زبان-آموزی و جمله سازی به شرح زیر است: جذابیت تصاویر، کیفیت خوب کاغذ و چاپ، توجه به جزئیات در رسم تصاویر، عناصر گرافیکی جدید و متنوع در هر صفحه، صفحه آرایی مناسب، قیمت مناسب کتاب و ...

نقاط ضعف ویژگی های ظاهری (ساختار ظاهری و صفحه آرایی) کتاب درسی زبان-آموزی و جمله سازی عبارت است از: عدم تناسب تصاویر روی جلد با محتوای کتاب، عدم نماد مشخص پایه تحصیلی روی جلد، رنگ بندی نامناسب تصاویر روی جلد، عدم

استفاده از فضای پشت جلد کتاب، صحافی نامناسب و بی کیفیت و تورق صفحات بعد از چندین بار باز و بسته شدن کتاب، عدم توجه به بعضی نکات اخلاقی مثل حیوان آزاری، اسراف آب.

بای (۱۳۷۷) تصاویر کتاب فارسی چهارم را از کیفیت خوبی می‌داند. از سوی دیگر اکبرزاده (۱۳۸۸) اشکالات ساختاری و محتوایی کتاب (عدم ارتباط و هماهنگی بین متن درس و تصاویر، عدم ارتباط مطالب و وحدت موضوع فصل‌ها، بی توجهی به انواع ادبی) حماسی و غنائی، (جای خالی شاعران بنام معاصر، بی توجهی به سیر کتاب‌های تازه تألیف که از ساده به مشکل است، و سیاست‌زدگی کتاب) نادرستی‌های چاپی و ویرایشی کتاب را از مشکلات کتاب می‌داند. قرنی (۱۳۸۹) معتقد بود در آموزش حروف الفبا، اگر بتوان با تصویرسازی‌های صحیح و رنگ‌هایی که برای کودک جذاب باشد و همچنین با تصاویری که بتواند خیلی آسان‌تر از پیش مطالب را به کودک انتقال دهد و به خلق تصویر حروف پرداخت، میل و رغبت به یادگیری و آموزش در کودک افزایش می‌یابد (اوجاچی آقچه‌کندی، ۱۳۸۹).

نقاط قوت محتوایی (عنوان کتاب، تناسب کتاب برای دانش‌آموزان، تناسب فرهنگی، محتوای موضوعی، نحوه سازمان‌دهی محتوا) کتاب درسی زبان‌آموزی و جمله‌سازی عبارت است از: ورود و وجود خود کتاب به صورت رسمی در برنامه‌ی درسی کودکان استثنایی آسیب‌دیده‌ی شنوایی، توجه به آداب و رسوم و فرهنگ ایرانی در قالب تصاویر مناسب، توجه به تاریخ و گذشته‌ی ایران در قالب تصاویر برگزیده (تصاویر جنگ هشت سال دفاع مقدس و ...)، توجه به انواع سبک‌های زندگی (عشایری، روستایی و شهری).

درگیر کردن والدین در آموزش و تمرین به صورت رسمی و مشخص در هر درس و ... نقاط ضعف محتوایی (عنوان کتاب، تناسب کتاب برای دانش‌آموزان، تناسب فرهنگی، محتوای موضوعی، نحوه سازمان‌دهی محتوا) کتاب درسی زبان‌آموزی و جمله‌سازی عبارت است از کمبود کتاب (به حدی که دانش‌آموزان آسیب‌دیده‌ی شنوایی ما در مدارس عادی از این کتاب نمی‌توانند استفاده کنند، فهرست مطالب نامناسب و کلی، حجم مطالب، عدم توجه به توانایی زبانی دانش‌آموزان آسیب‌دیده‌ی شنوایی، در نظر نگرفتن ساعات آموزشی و ارزشیابی اختصاصی درس در برنامه‌ی درسی، عدم توجه به سایر ابزارهای کمک آموزشی چندرسانه‌ای مانند فیلم، عدم تسلط معلمان جهت تدریس مطالب دستور زبان و ...

پور مدنی (۱۳۹۰) نشان داد که تکالیف داده شده توسط هر سه درس «فارسی»، «علوم» و «ریاضی» از نظر دارا بودن عناصر تفکر واگرا بسیار ضعیف هستند؛ اما تکلیف

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۱۱۳

معلمان «فارسی» نسبت به دو درس دیگر وضعیت بهتری دارد. علوی مقدم (۱۳۸۲) نیز به این نتیجه رسید که اشکالاتی در بخش خودآزمایی و تمرین وجود دارد. محمد اسماعیل، یوسفی طبائی و سیدی (۱۳۷۸) عدم تناسب تمرین‌ها با محتوای دروس را از مشکلات کتاب مورد بررسی دانست.

کاظمی (۱۳۵۹) وجود تفاوت‌های فاحشی بین جنس مذکر و مؤنث را گوشزد می‌کند. آب‌روشن و ارجمندی (۱۳۹۰) به صراحت می‌گویند که در کتاب تبعیض جنسی وجود دارد. محمودی (۱۳۷۳) مسئله جنسیت در علاقه و عدم علاقه به موضوع و دشواری متن در تمام مقطع ابتدایی دخالتی ندارد. اما در پژوهش حاضر به این نتیجه رسیدیم که در تدوین کتاب به مؤلفه جنسیت به دور از تبعیض پرداخته شده است.

همخوانی ویژگی‌های ظاهری (تصاویر، طرح جلد و ...) با محتوای ارائه شده در کتاب درسی زبان آموزی و جمله سازی عبارت است از: طرح جلد چندان گویای عنوان محتوای درس نیست و جهت بهتر شدن از لحاظ تصویر و هم به لحاظ رنگ‌های به کار برده شده و هم اطلاعات روی جلد نیاز به ویرایش دارد؛ در بعضی از درس‌ها عدم ارتباط تصاویر با محتوا وجود دارد؛ ناهمخوانی اصلی ظاهر و محتوای در کتاب درسی عدم توجه به آسیب‌دیدگی شنوایی در اشخاص موجود در تصاویر است اگر شخصیت‌های به کار گرفته شده در تصاویر مهارت‌ها نجاری، خیاطی و یا حضور در اجتماع در نانوایی، بانک و بازار و پارک و ... افراد آسیب‌دیده باشند، نوعی فرهنگ‌سازی جهت ورود این افراد به جامعه می‌گردد ضمن اینکه باعث افزایش اعتماد به نفس این کودکان و والدین آنها می‌گردد.

در مجموع میزان متناسب بودن ویژگی‌های ظاهری برای آموزش محتوا تا حدود زیادی مطلوب عنوان شده و بخش عمده‌ای از اصلاحات پیشنهاد شده نیز به آسانی قابل اجراست. امیرخانی (۱۳۸۸) نیز نتیجه گرفت تصاویر موجود در کتاب با محتوا مطابقت دارد و همچنین اصول روانشناسی و تصویرنگاری نیز رعایت شده است.

کتاب‌نامه

اکبرزاده، ه (۱۳۸۸). نقدی بر کتاب فارسی اول راهنمایی. در کتاب ماه ادبیات، شماره ۲۹، پیاپی ۱۴۳. صفحات ۷۵-۸۴

۱۱۴ پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، سال بیست‌ویکم، شماره اول، فروردین ۱۴۰۰

امیرخانی، ع (۱۳۸۸). بررسی میزان تطابق تصاویر کتاب فارسی بخوانیم پایه اول ابتدایی با محتوای آن و رعایت اصول روانشناسی رنگ‌ها و تصویر نگاری از دیدگاه متخصصان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه.

اوجاچی آقچه کندی، ر (۱۳۸۹). تحلیل بصری کتاب‌های فارسی مقطع ابتدایی (اول، دوم، سوم) با تأکید بر نقش تصاویر درون متنی نوشتاری (از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۷). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، موسسه عالی غیرانتفاعی و غیرانتفاعی نبی‌اکرم.

آبروشن، م، و ارجمندی، ص (۱۳۹۱). بازنمایی کلیشه‌های جنسیتی در کتاب‌های فارسی دوره‌ی پنج ساله ابتدایی. در جامعه آموزش پرورش، شماره ۳، صفحات ۷-۳۹.

بای، و (۱۳۷۷). بررسی میزان تطابق تصاویر کتاب فارسی پایه چهارم و پنجم ابتدایی با محتوای آن از دیدگاه دانش‌آموزان و میزان رعایت اصول روانشناسی رنگ‌ها و تصویر نگاری از نظر دانشجویان تکنولوژی آموزشی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم تهران.

پورمدنی، ر (۱۳۹۰). تحلیل محتوای تکالیف پایه چهارم ابتدایی و بررسی تناسب آن به عناصر تفکر واگرا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه الزهرا.

تفرجی‌یگانه م؛ کمری، ا. (۱۳۹۸). بررسی و مقایسه دانش واژگانی کودکان ناشنوا و شنوا. فصلنامه کودکان استثنایی. ۱۳۹۸؛ ۱۹ (۱): ۴۹-۵۸.

رشنو سیردری، ف. سیدپور، م، فرزندی، ن، فیاضی بارجینی، ل. قاسم جهرودی، ا، کاظمی کیا، م، محبیا، ص. و محمدپور، ش. (۱۳۹۲). کتاب معلم (راهنمای تدریس) زبان‌آموزی و جمله‌سازی پایه اول مقدماتی دوره ابتدایی دانش‌آموزان آسیب‌دیده شنوایی. تهران: شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران.

رشنو سیردری، ف، فیاضی بارجینی، ل، قاسم جهرودی، ا، کاظمی کیا، م، و محبیا، ص. (۱۳۹۲). زبان‌آموزی و جمله‌سازی پایه اول مقدماتی دوره ابتدایی دانش‌آموزان آسیب‌دیده شنوایی. تهران: شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران.

رشیدی، ن، راغ‌نژاد، م. (۱۳۹۳). ارزیابی محتوایی کتاب‌های زبان فارسی (درس‌های پایه و پایتخت ایران) در چارچوب طبقه‌بندی تجدید نظر شده بلوم. علم زبان، ۲(۳)، ۱۰۶-۸۳.

رضایی، م، راشدی، و، لطفی، گ، ویسی، ف. (۱۳۹۲). مهارت‌های خواندن کودکان شنوا و کم‌شنوای متوسط تا شدید تلفیقی. توانبخشی نوین. ۱۳۹۲؛ ۷ (۲): ۱-۶.

رقیب‌دوست، ش، کمری، ا. (۱۳۹۳). بررسی راهبردهای درک خواندن در دانش‌آموزان شنوا و ناشنوای علم زبان، ۲(۲)، ۳۷-۵۲.

رضائی، ا. (۱۳۹۸). ارزشیابی کتاب درسی و راهنمای معلم زبان‌آموزی و جمله‌سازی دانش‌آموزان ناشنوا / کم‌شنوا. فصلنامه کودکان استثنایی. ۱۳۹۸؛ ۱۹ (۲): ۱۲۳-۱۴۰.

ارزشیابی کتاب زبان آموزی، جمله سازی و نگارش پایه سوم ... (احمد رضانی و دیگران) ۱۱۵

رضانی، ا. (۱۳۹۴). ارزشیابی کتاب درسی و راهنمای معلم زبان آموزی و جمله سازی (پایه اول مقدماتی گروه آسیب دیده شنوایی). (طرح پژوهشی چاپ نشده). تهران: پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

علوی مقدم، سب (۱۳۸۲). نقد و بررسی مباحث دستوری در کتاب های زبان فارسی. در رشد آموزش زبان و ادب فارسی، سال هفدهم، شماره ۷، صفحات ۴-۵۱.

غفوریان، م؛ عزیزی، س.؛ رشنو سیردری، ف.، فیاضی بارجینی، ل.، قاسم جهرودی، ا.، کاظمی کیا، م. و محببیا، ص. (۱۳۹۲). کتاب زبان آموزی، جمله سازی و نگارش پایه سوم دانش آموزان آسیب دیده شنوایی. تهران: شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران.

قرنی، آ (۱۳۸۹). کاربرد آموزه های تصویرسازی در آموزش الفبا به کودک. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شاهد.

کاظمی، ف (۱۳۵۹). بررسی تبعیضات جنسی در کتاب های فارسی دوره ی ابتدایی پایان نامه ی کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز.

کاکوجوبیاری، ع.، شریفی، ا. (۱۳۹۳). تاثیر آسیب شنوایی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان کم شنوا (مقاله مروری). مجله شنوایی شناسی دوره ۲۳.

محمداسماعیل، ا.؛ یوسفی طبایی، ف.س.، سیدی، ط. (۱۳۷۸). ارزشیابی کتاب فارسی پایه ی اول دانش آموزان عقب مانده ی ذهنی. تهران. پژوهشکده ی کودکان استثنایی.

محمودی، ر (۱۳۷۳). ارزیابی محتوای کتاب های فارسی دوره ی ابتدایی و ارائه یک چهار چوب نظری در خصوص تدوین و اصلاح کتاب های درسی دانشگاه تربیت معلم ۱۳۷۳.

مخلصین، م؛ کسبی، ف.، احدی، ح؛ سجودی، ف (۱۳۹۳). مهارت های آگاهی واج شناختی، حافظه و درک خواندن در کودکان ناشنوا. نشریه کومش. دوره ۱۶. شماره ۲.

نویدی، ا. (۱۳۸۳). راهنمای عملی ارزشیابی برنامه آموزش فنی و حرفه ای: با تأکید بر شاخه کاردانش نظام آموزش متوسطه. تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.

نیک خو، ف. (۱۳۸۹). بررسی وضعیت درک خواندن در دانش آموزان ناشنوا. نشریه تعلیم و تربیت استثنایی. شماره ۱۰۵. ۵۴-۵۹.

همائی، ر؛ مرتضوی، م. (۱۳۷۹). تحلیل محتوای کتاب فارسی دوم ابتدایی ویژه ناشنوایان. تهران: پژوهشکده کودکان استثنایی.

یزدانی، ف (۱۳۹۶). دسته بندی شاخص های سنجش کیفیت محتوای کتاب های درسی دوره ابتدایی. نشریه علمی آموزش و ارزشیابی (فصلنامه)، ۱۰(۳۷)، ۸۳-۱۰۶.

Blamy PJ (2010) Development of spoken language by deaf children. In: Marsckark M, Spencer PE, Nathan PE. The Oxford handbook of deaf studies, language & education. 5th ed. Newyork: Oxford University Press; 2010. p. 232-45.

۱۱۶ پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، سال بیست‌ویکم، شماره اول، فروردین ۱۴۰۰

Boyd, Matthew. (2000). the Quality of Textbooks Used in Science Education: A Study of Four Schools Servina Deaf Students

Táboas-Pais, M., Rey-Cao, A (2012) Gender Differences in Physical Education Textbooks in Spain: A Content Analysis of Photographs Sex Roles; Vol. 67, Issue 7/8, p389.

Yong Z, Honghui T, Yi P (2019) Curriculum 2.0 and student content-based language pedagogy, System, Volume 84, Pages 76-86.